

SLOVENSKI

UČITELJ.

Glasilo „Učiteljskega društva za slovenski Štajer.“

Izhaja 5. in 20. vsakega meseca na celi pol in velja za celo leto 3 gld., za pol leta 1 gld. 60 kr.

|| Za oznanila se plačuje od navadne ver-
stice, če se natisne enkrat, 10 kr., dvakrat
14 kr., trikrat 18 kr.

Dopise sprejema odbor „Učiteljskega društva za slovenski Štajer.“

Štev. 10.

V Mariboru 20. maja 1876.

Letnik IV.

Ravnanje pri pojasnjevanji izglednih spisov.

(Spisal Antonij Leban-Mozirski.)

To je mnogovrstno. — Kar se dá sploh določiti, bilo bi naslednje:

1. Neobhodno treba je, da mladina berilni odstavek popolnoma razume; zato naj se ji pred vsem izrazi pojasnijo; na dalje naj ji bodo tudi sledeče stvari znane: uzrok in učinek ali nasledek prigodeb, značaj ali stan oseb. Vrh tega naj si je zvesta miselne razvrstitve. Samo pri pesemskih odstavkih je zadosta, da mladina samo poglobitno misel pozna. Tukaj nij učitelju treba vsake stvarce na tanjko razlagati, samo da učenec pesem občuduje.

Pravila, po katerih bi se imel učitelj pri razkladanji ravnati, bila bi ta-le:

- a) Naj se mladini izgledni spis pred vsem na glas prečita ali pripove. Dobro je marsikrat, ako ga učenci poprej enkrat preberó.
- b) Naj na tanjko izprašuje, kar je prečitanega.
- c) Pojasnjevanje. Kar učenec ne razume, to naj mu učitelj pojasni z zadostnim opisovanjem ali z enopomemnicami.
- d) Posebne koristi je, da učenci to, kar je bilo prečitanega ali povedanega, spet z lastnimi besedami, se ve da svobodno pripovedó. Kakošenkrat zadostuje, da se zapopadek le v obče načrta.
- e) Miselni red in stik.
- f) Karakteristika oseb.
- g) Naj se poglobitna misel poišče.
- h) Na pamet. — Dobro je, da se učenci kratkih pa lepih in jednatih sestavkov iz glave navadijo. — Razume se pa samo po sebi, da je mora učitelj poprej pojasniti.

2. Učitelj naj se ne spušča v predolga pojasnjevanja, to je ravno dobro, da ne pretemeljit; kar mladina uže samo razumeva, naj se opusti; kar bi celó po dolgem razkladanji ne mogla razumeti, naj se le memogredé omeni, pozneje pa, ko se je mladini miselni krog razširil, dostojno pojasni. — Učitelju bodi sploh to zadosta, kar je v izglednem spisu, naj tedaj ničesa ne priklada, kar je tujega.

Pojasnjevanja, katerih cilj in konec je, da se mladina vsega prav zaveda, so ali predmetna ali jezikoslovna. — Oboje naj se spodobno vjema. Jezikoslovno pojasnjevanje je pa stoperv tedaj na pravem mestu, ko mladina česa ne razumé.

3. Berilne odstavke, kateri so si po zapopadku sorodni, naj učitelj primerja, in ako je mogoče, protistavke omenja.

4. Mladina naj je poduka vselej deležna, ali s besedo ali z mislijo. Kolikor višje je število obdelanih sestavkov, toliko več se je mladini miselni krog razširil. — Kolikor natanjčeneji je bil učitelj pri izpraševanju, toliko lože bo mladina svoje misli razodevala. — Učitelj naj ne govori preveč, ali prehitro, tak način nij še pripeljal k zaželjenemu cilju in koncu, on naj modro gospodari z glasom i z besedo.

5. Naj si tudi nekoliko časa privošči za tako zvano mehanično čitanje. Učitelj naj bode tukaj priden in previden, on naj podučuje mladino z obzirom na glas, na menjavo glasu, na menjavo oseb in prizorov, t. j. učenec mora estetično ali z živim čutom čitati. — Uže od začetka naj odstrani isto razupito mlačno čitanje; se ve da ne zadostuje, da se je učitelj le površno seznanil z berilom, on se ga mora naučiti, — to je, on se mora pripravljati. — On naj sam pokaže z izrekbo besedi in stavkov, da ga stvar v resnici zanima, na dalje naj priporočuje važnost ločil ali spon.

O psihologiji in logiki.

Blaže Pernišek.

(Dalje.)

V 7. br. t. lista razpravljaj sem poznavalnost, in sicer nazornost in predstavnost. Od poznavalnosti torej mi ostaja še miselnost. —

Kedor umi, taj misli. Bezuvetni činitelji vsakemu mišljenju so nazori, predstave, reprodukcije in produkcije.

So pa tudi ljudi, koji niso brez nazorov, predstav, reprodukcij, produkcij, a ipak nemogó misliti, na pr. čisto mali otroci, bebi ali budalasti ljudi. To velja tudi o životinjah (živalih).

Obično se priznava umu večja plemenitost, nego li pameti. Vuk naime veli: „Um caruje, a pamjet imajo i sve ži-

votinje“. Pa ne samo Srbin in Hrvat, nego tudi Slovenec pravi: „to je pameten pes, konj itd.“; nereka pa nijeden: „to je umen konj itd.“ Človek torej može biti i pameten i umen; životinja pa utegne biti pametna, a umna nikedar.

Kedor si jasno predstavlja, taj umi. Z umom tvorimo pojmove (rus.: ponjatije), sode in zaključke (rus.: izvode).

Ako več predstav drugo z drugo primerjamo, njih različnosti odbiramo, — vse ostalo pa, kar imajo (predstave) skupnega, v jedno predstavo združimo, pa imamo: **pojem**. Primerjajmo več opic drugo drugej, n. pr. gorilo, šimpansa orang-utanga, magota, mandrila, vrisakača in cvileža, odbijmo tu njih različnost gledé repa, hoje, barve, ustnih mošnic, zobov, glasilnega mehurja in še več družih svojstev, — drugo pa, kar skupno imajo (roke na prednjih in zadnjih članovih s 5 prostimi prsti na vsakej, mej katerimi se može palec z vsemi družimi sklepati, dalje njih popolno zobovje bez škrbin in pa njih gledanje naravnost naprej), zjedinitimo, pa dobimo pojem — opica.

Pojem je torej skupina jestvenih (bitstvenih) znakov sličnih si stvari. Tudi se može reči, da je pojem skupna predstava, katera je vlast več stvari.

Zna naj se, da so v slovarju vse druge besede pojmovi, samo interjekcije in nomina propria ne.

Kakor je razvidno iz navedene abstrakcije in kombinacije predstav, tedaj neeksistujó pojmovi v istini v naravi nego v duši je ima človek, dočim pa so predstave slike pravih stvari, katere faktično bivajo.

Opice upravo, kakošno si mislimo vsled spomenute abstrakcije in kombinacije še svestno nikedar nije videl, pač pa nekov organizem, kojemu se nada je ime: opica, kojiej so uže navedeni jestveni znakovi svojstvo poleg družih nejestvenih svojstev.

Pojmovi dele se:

- a) po svojih vrstah: v vrstne, v plemenske in v individualne,
- b) po stvarih: v konkretne in abstraktne,
- c) po kakovosti: v temne, jasne in določne ali svestne.

Ako rečem: slavec je ptič, pa je v tem reku pojem „slavec“ vrsten, pojem „ptič“ pa plemensk.

Konkreten pa je pojem, ako so znakovi zraščeni sè stvarjó, na pr.: rumen metulj. Rumena tvarina na metulju, na zlatu itd. se nahaja v naravi, a barva rumena sama zase bez tvarine se ne nahaja nikjer. Pojem: „rumen“ se torej mora abstrahovati od eksistujućih teles. Ako si pojem: „rumen“ ne gledé na kakovo telo s tako barvo mislimo, tedaj je pojem: „rumen“ ab-

strakten (odpeljan, t. j. od telesa); ako pa si ga mislimo s kakovim telesom združenega, pa je konkreten (zrašččen).

Temán je pojem, ako se ne da od sličnega razločevati. Naopak pa je pojem jasen, ako se razločuje od sličnega. Ako pa se mogo znakovi kakošne stvari navesti, tedaj pa je pojem svesten (določen).

Ako vidim v zverinjaku pantarje in tudi jaguarje in sicer ne zadostno blizo, tačas ne morem zadostno razločevati pantarjev od jaguarjev ter mi je pojem i o pantarju i o jaguarju temán. Dojdejo mi pa tako blizo, da je podobno razločujem po njih obliki, onda pa mi je pojem i o pantarju i o jaguarju jasen. Ako pa sem se toliko upoznal se svojstvi jednega ali drugzega teh dveh, da možem tudi karakteristiko izreči o pantarju ali tudi o jaguarju, ondaj pa mi je pojem: pantar in pojem: jaguar tudi določen.

Narodnemu učitelju zadaća to je, da prisvaja omladini potrebne pojmove, temne pojasnuje in jasne pa, kar se da na določno stopinjo povzdigati.

Ako si mislim predstavi: činovnik in národen, pa ji primerjam drugo z drugo, se li ujemati ali ne, onda — **sodim**.

Sod je torej določevanje razmere, v katerej se nahaja predstava s predstavo.

Jedno teh predstav zovemo subjektivno, jedno pa predikativno. Jedna mora biti splošna, jedna pa posebna. Činovnik je v tem slučaju subjektivna, in to posebna; národen pa je predikativna, in to splošna. Sod bi se torej glasil: činovnik je naroden; činovnik nije naroden.

Sodove delimo:

- I. Po njih kvantiteti, (t. j. po broju njih subjektov):
- a) v singularne (individuvalne, samotere),
  - b) v partikularne (specijalne, posebne) in
  - c) v univerzalne (generalne, splošne).

Primeri za individuvalne sodove: Preširen je najslavnejši slovenski pesnik. Moskva je sveto rusko mesto. Luna se suče okolo zemlje. — Primeri za specijalne sode. Nekoliko poštenih národujakov pa ipak imamo Slovenci. Nekateri se uže sramujó, da so slovenski Efialti, Brankovići, Milóte. Mnogo národa še tava po megli. — Primeri za generalne sode: Vsak konservativec je rakovec. Prav krščan se nemaščuje. Vsak uzporednik polovi dvokotnica v kongruentna trikota. Vsako telo je luknjičavo. —

II. Razvrščamo sodove po njih kvaliteti (kakovosti):

- a) v jesočne ($\times$), na pr. lipa je dišeča,
- b) v nejesočne ($-$), na pr. hrast nije dišeč.

Pristnih pitalnih sodov nije; no nepristna pitanja mogó biti sodovi. Evo te-le primere za takove sodove. Ali je Slovana menje od Nemca ($\times$?) ? Ali pa: Ali nije naš národ za

civilizovanje (—?) Ovi pitauji pa sti nepristni mesti firmativnega veka: Slovana je več od Nemca, naš národ nije nezmožen za civilizovanje.

III. Imamo sodove, koje ločimo po njih relaciji, t. j. po razmerju predstav druga z drugo:

- a) v kategorične (bezuvetne),
- b) v hipotetične (uvetne) in
- c) v disjunktivne (razstavne).

Sod je bezuveten, ako se v njem jedna predstava drugej predstavi ali priznava, ali pa odreka kot znak, n. pr. Južna Rusija ima najlepše ljudi med vsemi kontinenti; ali pa: Sibirija neima rodnega polja.

Uveten je sod, ako se v njem predikat o subjektu samo pod kakovim uvetom (pogojem) tvrdi ali zanikuje, n. pr. Ako hočemo, da smo slobodni, učiti se moremo. Dalje: Ako se neudamo, nebodo nas imeli pod nogami. Glede na sintakso v slovnici je v navedenem slučaju: „ako se neudamo“ prednji, „nebodo nas imeli pod nogami“ pa posleden stavek.

Rastaven je sod, v katerem nije določno, kateri izmej navedenih predikatov (pogovorov) pripada subjektu (podmetu), na pr.: Ta djevojka je ali Slovenka, Srbkinja, Poljakinja, Ruskinja, Čehinja, Črnogorka, Hrvatca ali pa Bulgarka. V takovem sodu dakle nije izrečeno, da je ta djevojka ali da nije izmej navedenih podnarodnostij, nego svestno pa je, da izmej imenovanih plemen slovanskih je ta djevojka.

Pri disjunktivnih sodovih treba paziti, da se navedó vsi deli, — da so vsi ti deli usporedni a nepodredni, da dohajajo vsi deli od istega delila.

IV. Ločimo sodove po modaliteti (svestnosti):

- a) v problematične (mogoče),
- b) v asertorične (tvrdeče, istinite) in
- c) v apodiktične (nujne).

Primer za a): Možda kmalu postane naš helot barem perijek.

Primer za b): Dokler sami sebe ne štovamo, tako dolgo moramo biti trpini.

Primer za c): Krt nije slep. Lessing je Lesnik.

V. So sodovi glede na stavke, v katerih so sodovi, ali prostostavni ali pa sêstavljeni, in to prostostavni, ako je v stavku samo jeden sod, — sêstavljen pa, ako je v stavku več sodov.

VI. Razločujemo še sodove po izražanju (rus.: proiznošenju) ali:

- a) v lihne *) (naravnostne),
- b) v pitalne (interrogativne) in
- c) v izklicujoče (eksklamatorične)

Za a): Boris je bil bolgarsk knez (843—860).

Za b): V katerem taboru je naš vodja?

Za c): Bratje, hajdimo na vraga, dušmanina našega!

Mora z našega on praga, to dolžnost je vsacega!

Kedor hitro in prav sodi, taj je zdravega uma.

Kedor pa skrite in fine (premetene) sličnosti izmej različnih stvari lahko in hitro najde, taj je prekosen**) (prebrisan).

Ako pa kedo izmej sličnih si stvari različnosti lahko najde, taj je bistroumen.

Sreča ali nesreča vsacega človeka je odvisna od pravega ali nepravega sodenja, naj počenja človek, kar koli.

S tega vestno obračajmo strogo pozornost učitelji na to, da se uči nam izročena deca, objektivno soditi in pravično. Nikar pa neprisojajmo krivih in neistinitih nazorov, predstav, pojmov in sodov. Le tako možemo zidati naš dom na skalo, ne pa na — pesek.

Občna zgodovina

za višje razrede narodnih in meščanskih šol.

V nemškem jeziku spisal prof. dr. Netolizcka. Poslovenil Ivan Lapajne.

Stari vek.

IX. Rimljani.

(Dalje)

§ 49. Graha.

Po premagi Kartaginje so se kupičili velikanski zakladi v Italiji, s tem je pa tudi izginila stara zmernost in priprostost. Bogatstvo se je toda kupičilo samo pri nekaterih rodbinah, večina ljudstva je bilo uboga. V tem času sta živela v Rimu brata Tiberij in Kaj Grah, sina plemenite Kornelije, hčere Scipijona afrikanskega, ki je slavela po svoji omiki in zlahtnem sercu. Izredila ju je v ljubezni do domovine in podučevala ju v vseh znanostih. Tiberij Grah je bil ljudski tribun in kot taki je skušal veliko neenakost med premoženjem poravnati in ubogemu ljudstvu pomagati.

Po njegovem predlogu ne bi smel nihče več od 500 oralov državnega zemljišča imeti, vse ostalo naj bi se med uboge državljanse za zmerno najemščino razdelilo. Za bogatine je radi tega predlagal odškodnine iz državne denarnice. Ali pri

*) Staroslovensko slovo.

**) Ljutomerec: „prekosnica = witz“.

tem predlogu so se mu bogataši hudo zoperstavljali. V boju, ki je nastal med obema strankama, padel je Tiberij s 300 svojih priveržencev. Kaja Graha tudi žalostni konec njegovega brata ni ostrašil, da je deset let tisto postavo o njivah predlagal. Pa tudi on je padel v boju s Patriciji. Od tega časa so bili pogostoma punti v Italiji in v Siciliji.

§ 50. Vojska s Cimbri in Tevtoni.

Od pokrajin Severnega in Vzhodnega morja sta se dva nemška naroda vedno bolj proti jugu pomikala in tudi v rimsko državo silila. To so bili Cimbri in Tevtoni. (l. 114 pr. Kr.) Ti so bili močne postave, velike rasti in svetlih las; oblečeni so bili v živalske kože in železne oklepe, nosili velike ščite in dolge meče. Zagnali so se najpervo v Galijo, kjer so ukončali rimsko vojsko. Pred temi Germani ali Nemci so imeli Rimljani velik strah. V tej stiski se obernejo na Marija.

To je bil mož neimenitne rodbine, brez omike, pa močan junak in pri prostem ljudstvu priljubljen. Njegova hrabrost in odločnost mu je pripomogla do konzulove časti, in ravno v tem času se je bil izkazal v vojski v Afriki, katero so imeli Rimljani z Jugunto, numidijskim kraljem. Temu Mariju je bilo nadpoveljstvo v vojski proti novemu sovražniku izročeno. Potem ko je bil armado dobro izuril, napadel je bil Tevtone pri Sekstijevih toplicah (Aquä Sextiä) in je po dvodnevnem boju popolnem premagal. Tako je bil tudi Cimbri na ravdinskem polju pri Verecelah popolnem uničil (l. 102 pr. Kr.)

Marija so Rimljani slavili kot rešitelja domovine in mu v Rimu na čast napravili veliko slavljenje.

§ 51. Notranja vojska med Marijem in Sulo

Sula je bil podpoveljnik pod Marijem v vojski zoper Jugunto; že v tem boju se je izkazal z ujetjem numidijskega kralja in pozneje tudi kot poveljnik v vojski z italjskimi zavezniki. Sula je bil tudi prijatelj Patricijev. Sula je bil celo za konzula in vojskovodjo izvoljen, ko so se Rimljani zoper Mitridata, kralja Ponta v Mali Aziji bojevali; ta je bil nevaren sovražnik, v enem dnevu je dal 80.000 Rimljanov umoriti.

Marij si je čutil s tem razžaljen in je senat prisilil, da je Suli odvzel višje poveljstvo in ga njemu izročil. Pa Sula pelje svojo armado zoper Rim in vzame mesto s silo. Marij je bil izobčen in je po prestanih mnogih nevarnostih pribežal v Afriko.

Po upeljavi prejšnjega reda v Rimu, podal se je z vojsko zopet zoper Mitridata. Toda komaj je Sula mesto zapustil, hotel je konzul Cina naredbe Suline odpraviti, pa je po kervavem boju bil prisiljen, iz mesta bežati. Zbral pa je nezadovoljne državljane in sužnje, združil se z iz Afrike došlim Marijem in zopet mesto vzel. Začelo se je v mestu petdnevno ropanje in

morenje. Marij in Cina sta bila izvoljena konzula, Sula pa je bil pregnan.

Sula, ki je sijajno zmagal v boju zoper Mitridata, prihitev je nazaj v Italijo. Marij je bil med tem umrl, Cina pa umorjen. Sula je pobil v večih bojih priveržence Marijeve in Rim zopet vzela. Nastalo pa je strašno samosilstvo, in veliko tisoč meščanov je bilo umorjenih. Sulo so izvolili za didaktorja, pa on je to čast kmalo odložil (78 pr. Kr.)

§ 52. Pompej.

Pompej, mlad mož, se je že pod Sulo odlikoval, in sovražnike večkrat premagoval. Po smerti Sule je zmagal priveržence Marijeve na Španskem. Pozneje je storil konec važnemu vojskovanju s sužnji. V Italiji so bili takrat največje ljudske veselice v tem, gledati borilce. V posebnih zavodih so se sužnji urili v borenji, ti borilci so se zvali gladiatori. V enem takem zavodu v Kapvi je všlo precej teh borilcev, pod vodstvom Spartaka, pogumnega in izvedenega moža, se je ta četa s sužnji pomnožila in več rimskih armad pobila. Še le Krasu se je posrečilo, Spartaka premagati in ubiti. Ostanek te čete sužnjev je pokončal Pompej, vernivši se iz Španije.

Za nekaj let se je Pompej bojeval z morskimi roparji. Med dolgo-trajajočo vojsko nastalo je število morskih roparjev toliko, da je bilo ob bregih Srednjega morja zelo nevarno. S tem je kupčija mnogo terpela, pa tudi bogate vjetnike so odvaževali v Malo Azijo in le za velik denar zopet izpuščali. V Rimu je postala celo velika dragina, ker so ti roparji dovaževanje žita zabranjevali. Pompej je bil za poveljnika zoper nje postavljen in v malih mesecih je oslobodil morje od teh rogoviležev. Še večjo slavo si je Pompej pridobil v zadnji vojski proti Mitridatu, kateri se je, izdan po svojem sinu, s strupom umoril. Pompej je pridobil zmago za zmago, podvergel si je Sirijo, šel v Jeruzalem, ga zmagal in podvergel Palestino. V Rimu so ga radi tega slavili tako, kakor še nobenega pred njim.

§ 53. Katilinova zarota.

Med tem, ko se je Pompej v Aziji vojskoval, nastala je v Rimu zelo nevarna zarota. Na čelu jej je bil Katilina, mož iz imenitne rodovine, izverstnih talentov, pa najslabših načel. Z razuzdanim življenjem je zapravil vse svoje premoženje in se celó v velike dolgove zakopal. Da bi se iz njih rešil, brenpenel je pa konzulatu, zarotil se z drugimi enakomisličimi, mladimi ljudmi, ki so bili z njim vred na slabem glasu, da bi vlado vergli. Posrečilo se mu je že bilo iz obožanih Sulinih vojakov vojsko sebrati. Toda budni konzul Mark Tulij Ciceron mu je preprečil to podvzetje. Ta je bil največji govornik in učenjak v starem veku. S svojimi zmožnostimi, neomadeževanim

življenjem in veliko delavnostjo dosegel je največjo državno čast. Ciceron je zasledil zaroto, Katilina je zbežal iz mesta, pri Pistoriji se sicer z vojsko zoperstavil, toda bil premagan in umorjen (l. 62 pr. Kr.) Ciceronu so zato rekli — „oče domovine“.

§ 54. Julij Cezar in prvo trivladje.

Poleg Pompeja se je kot najimenitnejši mož rimske države in kot najizverstnejši rimski vojskovodja odlikoval Kaj Julij Cezar. Bil je stare plemenite rodovine, in vendar ljubljeneč naroda. Nikdo ga ni prekosil v serčnosti, vstrajnosti, bistroumju, izkušnosti in modri porabi časa; bil je tudi prijatelj znanostim in znanstveno izobražen, pa tudi toliko častilakomen, da ni terpel višjega od njega, tudi sebi enakega ne. Na svojem potovanju došel je v revno vas, na katero je svoje spremljevalce opozoril. „In vendar“, reče on, „bil bi rajše prvi v tej vasi, nego drugi v Rimu“. Iz teh besedi se je že razvidla njegova želja po gospodstvu. Dosegel je čast za častjo, naposled tudi konzulat. Združil se je s Pompejem in najbogatejim možem v tistem času, s Krasom, in ti so si gospodstvo nad veliko rimsko državo med seboj razdelili. Ta zveza se je imenovala trivladje, triumvirat.

Cezar je oskerboval Galijo, Pompej Španijo in Kras Sirijo. Zadnji pa je v boji s Parterji življenje izgubil, šlo je torej samo za to, ali naj ima Pompej ali Cezar najvišje gospodstvo.

Cezar si je v Galiji, ki ni bila še popolnem podveržena, podjarmil narod za narodom, in si izurjeno, udano vojsko napravil. Prekoračil je bil tudi Reno; on je bil sploh prvi Rimljan, ki je stopil na nemška tla. Tudi čez morje na Britanjsko se je bil podal. Vse te vojne je Cezar kot zgodovinopisec sam opisal. —

Pompej se ni podal na Špansko, ostal je v Rimu in poslal namestnika v imenovano deželo. V Rimu je bil sam za konzula imenovan, Cezarju pa je senat ukazal, naj svojo vojsko razpusti. Cezar pa ni hotel tega storiti. Z besedami: „Kocka je padla“ šel je črez reko Rubikon, ki je mejila njegovo provincijo od Italije, in katere noben vojskovodja brez senatovega dovoljenja ni smel z vojsko prekoračiti. Začela se je s tem druga notranja vojska.

Njegov nasprotnik Pompej je bil tako malo oborožen, da je s svojimi priverženci v spodnjo Italijo bežal in se od tamkaj v Greecijo prepeljal. Cezar je pridobil vso Italijo skoraj brez boja, premagal Pompejeve legijone na Španskem in preganjal Pompeja samega. Pri Farzalu je bil Pompej popolnem premagan, bežal je v Egipt, kjer pa je bil umorjen, ker so si Egipčani s tem Cezarju prikupiti hoteli. Ko je pozneje Cezar sam

v Egipt došel in so mu kervavo glavo njegovega nasprotnika pokazali, se je globoko presunjen od nje obrnil.

Tu je pomiril prepire o prestolu, in po njegovem upljivu je zasedla prestol hči umerlega kralja, Kleopatra.

Cezar si je potem še pridobival zmago za zmago, in to v različnih deželah. Sina Mitridatovega v Mali Aziji je tako hitro premagal, da je njegovo poročilo v Rim samo tri besede obsegalo: „Veni, vidi, vici“ (t. j. prišel, videl, zmagal sem).

Ko je bil še Pompejeve sinove v Afriki in svoje terdovratne nasprotnike na Španskem premagal, prišel je nazaj v Rim, kjer je bil v resnici samovladar cele rimske države.

Za ves čas svojega življenja je bil za didaktorja imenovan in sam si je dal naslov imperator. Nosil je škerlast plašč in koval je denarje s svojo podobo. Manjkala mu je še sama krona. Njegovi prijatelji so mu je že ponujali, kar nastane zarota republikancev, kateri na čelu sta bila Brut in Kasij. 15. sušca l. 44. pr. Kr. se podá Cezar v senatsko svetovalnico. Ko je prestol pod podobo Pompejevo zasedel, napadejo ga zarotniki. Vidši njih veliko število in celo svojega ljubljenca Bruta med njimi, se ni hotel braniti. Žalostno je Brutu zaklical: „Tudi ti, moj sin“ in zgrudil se je na tla, preboden z 23 bodalci.

(Dalje prih.)

Dopisi.

Iz Ptuja 10. maja. Danes poročam o dvojih učiteljskih zborih. Pri seji 6. aprila je govoril g. Robič o „domovinski geografiji“, g. V. Kocmut o „nabiranju, prepariranju in shranjevanju žuželk in metuljev.“

Po odobrenju protokola od marca se rešujejo dopisi.

Gosp. Felkl v Pragu je nam poslal svoje risanke v spregled. Ročne bi bile, ko bi oblika ne bila premajhna za Grandauerjeve predloge, ktere tukaj upeljujemo. (Saj ni treba tako velikih podob delati, kakor so oni preveliki vzori. Ur.)

Poročilo g. Robiča, da prošnja štajerskega skupnega učiteljskega društva zopet ni oblakov deželnega zbora proderla, je poslušavce, posebno učitelje enorazrednic zelo stresilo! V poprejšnji šolski dobi moral je učitelj svoje plačilo v nebesih pričakovati — v sedanji dobi pa od boljših finančnih razmer! Tedaj le poterpimo!!

Ob tričetert na 11. začne g. Robič svoj govor. Rekel je: Geografija in zgodovina sta zelo zelo važna predmeta sedanje šole. Ta uk mora biti sintetičen; od doma v daljave. Sintetična metoda pa ne pade učitelju v krilo; ona tirja, da učitelj s čebelično marljivostjo nabira tvarino domovinsko. Poročevalec potem svojo sestavo o tem nauku v 19 točkah navedene in opomene, da se v gračkem učiteljskem listu št. 2. t. l. nahajajo načerti, po katerih naj učitelj pri sestavi domače geografije postopa. Govor se z radostjo sprejme in g. R. objubi svoj predmet nadaljevati.

Okoli en pol 12 ure stopi g. V. Kocmut na oder. Pred predavanjem razstavi svojo nabirko v razgled. Na treh tablah ima žuželke od velikega rogača do naj najmanjše stvarice prav mično nadete — na treh tablah pa metulje od prekrasnega ponočnega pavlinčeka, smrtoglavca do zalega krilca in še drugih manjših.

Kocmut dopoveduje prav zabavno, kako je počel nabiranje žuželk. Dokazuje, kak upljiv ima opazovanje prirodnim na izgojo otrok in da se pri nabiranju žuželk lahko neusmiljenost in sirovost otrok ter trpinčenje živali odpravlja; sočutje in spoštovanje do najmanjše stvarce pa vzbuja.

Konečno K. vse praktično kaže, umori s kloroforom nekatere živalce, zaverže trpinčenje žuželk v vinskem cvetu, razklaša svoja orodja za nabiranje, razpravljanje nog in polaganje metuljev, itd. Gospod Ferik izreče obema govornikoma za kratka izvrstna predavanja hvalo društva in pristavi: naj učitelji pri vsaki priložnosti mladino opozorujejo na koristne in škodljive živali, ter množitev prvih in pokončevanje drugih s krepko besedo podpirajo. — (O zboru 6. maja prihodjič. Ur.)

Iz Vojnika. Dne 4. maja imelo je „celjsko učit. društvo“ v celjski dekliški učilni svoj redni shod. Zbralo se je 26 udov. Zapisnik zaduje seje se prečita ter brez ugovora odobri.

Predsednik g. Bobisut razdeli med voditelje šolske vpraševalne pole, poslane od c. k. konservatorja starin g. prof. Millner-ja v Maribor-u na blagovoljno izpolnjevanje.

Dalje naznani g. predsednik, kož bode 21. in 22. sept. t. l. štajarski „Lehrerbund“ v Celji zboroval. Na nas je učitelje častno sprejeti, ter se z nekajimi vprašanji zborovanja aktivno udeležiti. Direktorij v Gradei obljubil je tudi na spodnje-štirsko šolske razmere pri obranah ozir jemati. *) Govornik pozivlje zatoraj vse gg. učitelje, naj mu vprašanja, koja hoté na dnevnem redu imeti določijo. Obrok za določiljanje taci vprašanj doteče 31. maja t. l.

Da bi se prosto ljudstvo, do sedaj še večji del novejši šoli neprijazno podučilo o napredku in vseh novejši šole ter se tako kolikor mogoče ž njo sprjaznilo, predlaga g. Lopan, da naj slavno učit. društvo celjskega okraja izdá po izgledu meščanskih šol, statistično uredjeno „letno poročilo“ o vseh šolah celjskega okraja. To poročilo naj bi s-galo nazaj do 1870. l. Zadržalo naj bi razne statistične opazke, n. pr. koliko učencev bilo je v prejšnji dobi na tej ali onej učilni, koliko jih je sedaj; — stavljen je in popravljen učilnic; kdo je to misel o stavljenji nove učilnice sprožil; odkod so se potrebna sredstva dobivala; kdo si je posebne zasluge pri stavljenji pridobil itd. Bilo bi to izpodbujevalno za vse šolske korporacije in šolske prijatelje. Spomenita „letna poročila“ razdeljena naj bi se v ta namen brezplačno med posamezne krajne in okrajne šolske svete in druge šoli prijazne (ali tudi neprijazne) ljudi.

Vname se daljša debata o načinu pokritja potrebnih stroškov. Nazadnje obvelja predlog g. Bobisut-a glaseč se: Društveno predsedništvo

*) Da bi le obljube se tudi deržale. Ur.

obrbe naj se na vse okrajne in krajne šolske svête z vprašanjem: Ali bi blagovolili s kakimi doneski izdavanju tacega „letnega poročila“ podpirati?

Učitelji celjskega okraja imajo letos 2. in 3. avg. okrajno konferenco v Celji. Da bi se na večer 2. avg. učitelji ne razskropili, nego se skupno radovali, sprejme se predlog g. Weiss-a: naj bi se spomenuti [večer napravil nekak „comers“]. Vstop k comersu imeli bi izključljivo le učitelji. — Za uredovanje comersa in za izbor pesnij voli se poseben odbor štirih udov z g. Weiss-om na čelu.

Sedaj podali smô se v celjsko telovadišče, kjer nam je g. Tisch praktične vaje z guncavnikom (Schwungseil) razkazoval.

Govor g. Bobisut-a „o toploti“ moral se je radi pomanjkanja časa na prihodnjê, t. j. četrtek 1. junija odložiti. — Po zborovanji bil je skupen obed pri „nadvojvod Ivanu“.

A. B.

Iz Ormuža. O seji 4. maja t. l. Zbrala se je večina naših učiteljev. Pervosednik bral je po pozdravu točko 2. in 3. društvenih pravil, ter ju udom v spolnovanje priporočal. Ko se je zapisnik zadnje seje odobril, prečital se je dopis g. Ant. Irgoliča, učitelja v Zagrebu, v katerem se društvu zahvaljuje, da podpira proizvode hervatskih pisateljev na podagogiènem polju. (To je res lepo. Ured.) Strenkelj-nov govor „prirodopisje v narodnej šoli se je slušateljem prav dopadel. Govornik je obravnaval dojivke in tice v občê, njih korist — življenje, itd. Šinkov predlog „eden ud odbora naj bi zapisnik izposojenih časnikov in knjig vodil“, bil je sprejet. Šijanec je ta nalog prevzel.

Predlog Strenkelj-na: „društvo naj bi k historičnemu društvu Stirskemu pristopilo“, bil je v smislu g. Kovačiča, ki pravi naj bi se popred pravila tega društva pregledala in še le potem o pristopu sklepalo, sprejet.

J. Šinko.

Iz Vojnika. Učiteljski zbor v Celji 6. aprila. K društvu je pristopil (g. T. Brezovnik iz Vojnika, in g. J. Novak, uč. mešč. šole v Celji).

Zapisnik zadnjega zbora se je prečital in odobril. Med došlimi dopisi so bile tudi Felkl-nove nove risanke, katere so si učitelji ogledali, ter so se jim dopadle.

Gospod Weiss je prednašal o petji in o pevskej šoli. Ta razgovor je bil precej obširen, ker so bili predlogi jako različni. Sklenilo se je, da naj ima pevska šola pri vsakej vaji le pe eno ali dve izgledni pesmi in je le za učitelja, za učence naj bo pesmarica, v katerê so pesmi za posamezno oddelke in šolska leta primerno vverstene in izbrane.

Prednašanje iz fizike in telovadbe je moralo izostati.

Konečno je g. načelnik učitelje živo pozval, naj bi med ljudstvom še ohranjene pripovedke zbirali, in jih v kratkem zapopadku izvoljenemu odboru (gg. Lopan, Miklavec, Kovač) pošiljali. Veliko je že zgubljenih, naj se otme, kar se še da. Potem je še g. Grah svoj panj razložil.

Omenim naj, da so pri tem zboru nekateri udje v materinščini govorili, kar še do sedaj ni bila navada pri nas.

Ž.

Iz celjskega okraja. Kakor je celjski okr. šolski svet od 26. marca 1876 učiteljem posamezno naznanil, bo taletna skupna učiteljska konferenca 2. oziroma tudi 3. avgusta v enej učilnici celjske mestne šole, h katerê

pridejo učitelji celjskega mesta, celjskega, konjiškega, laškega in šmarškega šolskega okraja. Dnevni red:

1. Bericht über die bei der Inspektion gemachten Wahrnehmungen.
2. Mittheilung verschiedener Erlässe.
3. Der naturgeschichtliche Unterricht in der Volksschule mit Rücksicht auf den Aberglauben, häufig verbreitete Unrichtigkeiten in diesem Fache, auf Nutzen und Schaden der Thiere. Referent Herr Oberlehrer Valentinič, event. Herr Potočnik, Jurkovič, Leitgeb.
4. Culturbild von Steiermark. Referent Herr Oberlehrer Irgl, event. Herr Brinšek, Kropelj S., Grah.
5. Wie sollen die Lesestücke in der Volksschule behandelt werden? Ref. Herr Bobisut, event. Herr Ranner, Malenšek, Oberski, Supanek.
6. Die Territorialveränderungen in den österr. Ländern von 1272 bis 1526. Ref. Herr Oberlehrer Vučnik jun., event. Kovač, Kropelj B., Šeligo, Schumer, Regoršek.
7. (Eventualfrage.) Wie soll der Unterricht in der zweiten Landessprache mit Erfolg ertheilt werden? Ref. Herr Oberlehrer Vučnik sen., event. Herr Kodermann und Rupnik.
8. Wahlen.
9. Anträge und Rechnungslegung der Bibliothek-Kommission.
10. Allfällige Anträge.

Poročila se bodo prosto prednašala. Učitelji imajo vsa prašanja pisмено izdelati, le prašanje pod števil. 7, imajo poročevalci sami obdelati. Začetek konference ob 9. uri zjutraj.

Iz Tominskega. Z mesecem aprilom je dobilo tukajšno šolstvo novega okrajnega šolskega nadzornika, g. Fr. Vodopivca, ki je imenovan za vse slovenske okraje na Goriškem. Toraj bode imel nadzorovati vse šole slovenske od jadranskega morja pri Devinu gor do Predeja na meji Koroškega. Njegova neutrudljiva delavnost nam je porok, da bode temu poslu kos. Da bi le ne postal tudi on kaka žertva!

Dosedanjemu okrajnemu šolskemu nadzorniku na Tominskem, Žnidarčiču, je izreklo c. kr. deželno šolsko svetovalstvo popolno priznanje. To nam je všeč.*)

Slovstvo.

(Poziv na naročbo.) Podpisani odbor namerava izdati proti koncu tekočega leta „Učiteljski koledar za l. 1877 z imenikom vseh slovenskih učiteljev in z noticem.“ Kujžica bode imela obliko ličnega notica s svinčnikom; veljala bode samo 40—50 kr. — Vendar pa si podpisani odbor tega podvzetja ne upa pred izvršiti, dokler se ne oglasi potrebno število gg. učiteljev, kateri bodo „koledarček“ kupili. Zato pozivljamo vse slovenske učitelje, da nam po listnici na-

---

*) Jako obžalovati je, da verli, za šolo jako vneti g. Žnidarčič ni še dalje nadzornik; bojimo se pa tudi, da se je morda g. Vodopivcu preveliko breme naložilo.

znanijo, in to vsaj do konca junija t. l., ali bodo omenjeni „koledar z imenikom in noticem“ kupili.

V Ljutomeru 10. maja 1876.

Odbor „Učiteljskega društva za slovenski Štajer.“

(Imenik učilnih pripomočkov Janeza Giontinija v Ljubljani) od l. 1876, ki nam je ravnokar doposlal, obsega mnogo učnih knjig, učnih sredstev, šolskih priprav različnega šolsk. orodja, in kar nas najbolj veseli, vse razne slovenske knjige, knjižice pisauke, risauke itd. G. Giontini pošilja na zahtevanje ta imenik vsem gg. učiteljem.

(„Glasbena Matica“) v Ljubljani — tako se nam piše — bode letos mnogo čveterospevov dala na svitlo, in to hitro nadaljevala, če bode le kasa dopustila. Orglavci in cerkve bi morali to društvo bolj podpirati. Učiteljev je tudi malo še pri društvu, pa ti še ne morejo povsodi plačevati, naj bi pa to prekornostno društvo drugim priporočevali in njegove lepe namene pospeševali.

Šolske novice in drobtine.

(„Učiteljsko društvo za slovenski Štajer.“) Vse p. n. gg. družabnike našega društva in tudi razna učiteljska društva po slovenskem Štajerju si dovoljujemo pozivljati, da nam za bodoči občni zbor (meseca septembra) na Ptujem **primerna vprašanja** v razpravljene nasvetovati izvolé.

(Iz štajerskega deželnega šolskega sveta.) Seja 27. aprila. Odborn strokovnjakov se je izročilo izdelovanje primerne učne knjige za dominoslovje v rabo po učiteljskih in ljudskim učiteljem. Sklicalo se bode v industrijalni kurz v Mariboru 20 neizkušnenih učiteljc za ženska dela. Dovolilo se je, da se po šolah v celjskem in šmarskem okraju otroci tudi o veliki noči v šolo sprejemati morejo. Radi posebnega slučaja se je določilo, da je iz pedagogičnih vzrokov neprimerno, da dva različna učitelja v enem in istem predmetu v istem razredu podučujeta. Valentin Brenee je imenovan nadučiteljem v Velenji. Nekaterim učiteljem se je dovolila deloma prva, deloma druga petletnica.

(† Geratič Milozvan.) Dobro, da izvrstno slovensko učiteljsko moč nam je kruta smert hipoma odvzela. G. Geratič Milozvan, komaj 1 1/2 leta učitelj pri sv. Antonu v Slov. goricah, delaven družabnik sv. lenartkega učiteljskega društva, naročnik naš in ud našega društva, je pač prehitro v Gospodu zaspal. „P. Z.“ od 1. maja nam poroča to žalostno vest, da je komaj po 8dnevnem bolehanji (vnetji pluč) blagi pokojni sodrug 21. aprila prinenil. Škoda, velika škoda po verlem slovenskem učitelju, ki je še le 28 let star, moral zapustiti svojo preljubo slovensko domovino, na mesto da bi deloval za omiko slovenske mladine, za katero je bil jako vnet. — Naj počiva v miru!

(Koroški deželni šolski svet) je 12 učiteljskih mest pomaknil v višje plačilne razrede. To je nekaj, vendar s tem je samo 12 učiteljem nekoliko pomagano.

(V Tolminu na Goriškem) je dovolilo naučno ministerstvo tečaj za izobraževanje učiteljic ženskih del.

(Dolžnikom našim.) Po sklepu odbora se ne bode „Slov. učitelj“ dalje pošiljal onim gg. naročnikom, kateri lanske (oziroma predlanske) naročnine do 1. julija ne poplačajo. —

„Učiteljsko društvo za slovenski Štajer.“

Razpisi učiteljskih služeb po Slovenskem.

Na Štajerskem: Učiteljska služba v Št. Andražu v slov. Goricah (pošta Ptuj, Irazr. š.) s 550 gld. in stan. do 31. maja na kr. š. svet. Podučiteljska služba v Slivnici (2razr. šola, okr. Šmarski) s 440 (330) in st. do 31. maja na kr. š. svet.

Na Kranjskem: Učiteljske službe v Sorici (400 gld.), v Zalilogu (400) in v Poljanah (450) in stan., ter v Teržiču (400) do 10. junija na kr. š. svet.

Premembe pri učiteljstvu po Slovenskem.

Na Štajerskem: G. Mat. Soršak, učitelj v Št. Martinu pri Gornjem gradu. —

Na Kranjskem: G. Jan. Kerne, definit. nadučitelj v Št. Vidu nad Ljubljano.

Na Koroškem: Gospodična Roza Zirkelbach, učiteljica v Velikoven; g. Matija Mencin, zaterdni učitelj v Lipeličah, g. Jože Bilek, podučitelj v Doberlevesi.

V Pragi v založbi Felkl-na in sina (Celetna ulica, č. 30) so izišle po priporočilu „Učiteljskega društva za slovenski Štajer“:

2—12

Nove risanke

s slovenskimi napisi in s prav dobrim, debelim papirjem.

Perva, druga in tretja risanka so pikčaste, četrta ima čisti papir. V 1. risanki so pike 1 cm., v 2.—2 cm., v 3.—4 cm. narazen.

100 kosov velja 4 gld. 50 kr.; posamezni sešitki (s 6 listi) so po 6 kr.

Za slovenske šole jih ima pa v zalogi

Janez Giontini in **Fr. Dubois**

v Ljubljani,

v Ljutomeru.

Zlasti opozorujemo slavne okrajne šolske svete, p. n. gospode šolske ravnatelje in učitelje na naše, izverstne po najnovejših zemljepisnih znanostih uredjene zemljiske krogle (globe), luno- in planetostroje najnižjih cen v slovenskem, hervatskem in serbskem jeziku. Visoko naučno ministerstvo jih je o svojem času kot edino za šolo pripravne priporočilo.

 Vzori (obrazci) se na zahtevanje zastonj in franko pošiljajo.

Felkl in sina

v Pragi, trgovina s papirjem.

Podučiteljska služba

na trirazredni šoli na Vranjskem z dohodki III. razreda i prostim stanovanjem se razpisuje.

Prositelji imajo svoje prošnje do 15. maja t. l. vposlati krajnemu šolskemu svetu na Vranjskem (Franz).

Okrajni šolski svet Vranjski, 5. aprila 1876.

2—2

Pervosednik: Haas l. r.

Knjižica

„Kratek opis Štajerske, Koroške, Kranjske in Primorja“

se dobiva pri založniku I. Lapajne tu v Ljutomeru in pri bukvarjih*) po 10 kr. Ako se več iztisov kupi, daje se 20% od kupljenih knjižic na verh.

*) Pri J. Giontiniju in Gerberju v Ljubljani, pri Duboisu v Ljutomeru, pri F. Wokulatu v Gorici.

Pri bukvozevu

2—3

Fr. Duboisu

v Ljutomeru (Luttenberg)

se dobivajo vse različne šolske priprave za slovenske in slovensko-nemške šole prav po nizki ceni, in sicer:

- 1) vse knjige iz c. kr. dunajske založbe;
- 2) šolske knjige naših domačih pisateljev: Lapajnetova „Geometrija“, „Kratek opis“ slovenskih pokrajin; po njem poslovenjeni: Mali prirodopis, Mala fizika, Pripovedi iz zgodovine Štajerske; Praprotnikova: Slovnicca, Spisje;
- 3) Felkl-nove in Kopšičeve risanke;
- 4) Winikerjeve pisanke, Pokornijeve pisanke s slovenskimi predpisi in drugi zvezki za lepopisje in spisje;
- 5) Čisti in pikčasti papir za risanje, Fuchsove predlage za risanje itd.

Naročila od drugod se po pošti hitro in po nizki ceni (kakor na prvem izviru) izvršujejo.

Lastništvo „Učiteljsko društvo za slov. Štajer.“

Za uredn. odgovoren Drag. Lorenc. — J. M. Pajk-ova tiskarna v Mariboru.